

РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Н.О. Кушнір, аспірантка*
Ужгородський національний університет

Проаналізовано стан сільського господарства України в умовах глобалізації економіки. Окреслено проблеми ефективного управління аграрною економікою. Значну увагу приділено основним завданням державної політики в аграрному секторі економіки країни.

Постановка проблеми. 2009-й рік був складним для аграрного ринку. Агропромисловий комплекс України з «головою» занурився у

* Науковий керівник – М. А. Лендел, д. е. н., професор, член-кореспондент УААН

світову фінансову кризу. Проте, з іншого боку, 2009-й рік був успішним для агробізнесу, зокрема відбувся ріст об'єму сільськогосподарського виробництва. На сьогодні Україна знаходиться на першому місці у світі за експортом соняшникової олії (2,1 млн. т) і на другому місці по експорту зерна (24,6 млн. т).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження розвитку аграрного сектора України (зокрема, Закарпаття) в контексті транскордонного співробітництва належить вітчизняним ученим-економістам: Ленделу М.А., Дяченко Б.І., Жулканич Н.М., Войтенко Г.В., Романовичу Р.А. та ін.

Мета дослідження – охарактеризувати стан та проблеми розвитку агропромислового комплексу України в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Зі вступом у травні 2008 року до СОТ Україна стикнулася з численними проблемами в галузі народного господарства: неконкурентоспроможністю українських виробників сільськогосподарської продукції; застарілістю технологій виробництва; недостатньою державною підтримка аграрного сектору; нестабільністю в країні; низьким рівнем економічного та соціального розвитку тощо.

Розвинуті країни створюють ситуацію «нерівноправного стану» й отримують від глобалізації набагато більше дивідендів, ніж країни, що розвиваються, в тому числі і Україна, яка нещодавно стала на «поріг» глобалізаційних процесів. Так, український внутрішній ринок вщент переповнився імпортними товарами (аргентинським та бразильським м'ясом, бразильським цукром, турецькими овочами та фруктами), що, в свою чергу, витіснили продукцію національних товаровиробників і зумовили згортання її виробництва. Адже на сьогоднішній день наша продукція не є конкурентоспроможною, оскільки характеризується низькою якістю і не має шансів знайти свого споживача на продовольчому ринку. Позначка конкурентоспроможності с/г продукції на міжнародній планці якості знаходиться на досить низькому рівні. Тому експорт її відбувається за низькими цінами і не приносить бажаного зиску [1, с. 30]. До прикладу, за 9 місяців 2009 року фахівці служби державного нагляду Держспоживстандарту України перевірили 17,24 тонни м'яса, м'ясопродуктів та м'ясних напівфабрикатів (вартістю 328,07 тис. грн.). У результаті перевірок встановили, що 39% перевіреної продукції не відповідають фізико-хімічним показникам [4, с. 16].

В Україні назріває більш серйозна проблема у сфері народного господарства, що може підірвати ефективність АПК в цілому. Йдеться про недостатній розвиток тваринництва в Україні, що зумовлює скорочення великої рогатої худоби. Згідно з даними Міністерства агропромислової політики, на сьогодні у вітчизняних господарствах

налічується близько 2,8 млн. корів, тоді як минулого року їх було понад 3 млн. Рекордними темпами позбавляються тварин селяни. У Київській області за рік поголів'я в селянських господарствах скоротилося на 12%, у Харківській – на 9%, Сумській – на 8,3%, Кіровоградській – на 7% [4 с. 16]. У зв'язку із масовим скороченням ВРХ відбулися певні зміни і в цінній політиці на молочно-м'ясні продукти, що зумовили неабиякий ажіотаж з боку споживачів.

Зваживши на складне становище селянських господарств щодо утримання худоби, уряд збільшив розмір дотацій сільгоспвиробникам за вирощену та реалізовану худобу та птицю. Наприклад, за молодяку великої рогатої худоби з бюджету виплачують 1,9-2,9 грн. за кілограм живої ваги, за свиней – 1,4 гривні. До речі, сільгоспвиробникам також збільшено розмір дотацій за домашню птицю: кури – 0,65 грн., качки, гуси, індики – 0,9-1,4 грн.

З часу здобуття Україною незалежності виробництво сільгосппродуктів упало більш ніж удвічі, порівняно з 1991 р. Однією з основних причин є застарілість матеріально-технічної та технологічної баз.

Нині в Україні аграрний сектор економіки оснащений сільськогосподарською технікою лише на 43-48 % [3, с. 74]. Аграрним підприємствам бракує коштів на сучасну сільськогосподарську техніку, зношеність сільськогосподарського устаткування досить велика: 90% сільгосптехніки відслужило свій термін експлуатації, її використання значно знижує ефективність функціонування аграрних підприємств. Тож на її відновлення щорічно необхідно понад 15 млрд. грн. (майже 2 млрд. \$).

Незважаючи на тимчасові труднощі, Україна й надалі залишається привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів, зокрема її АПК, як один з найбільш безпечних об'єктів капіталовкладень. Адже в нашій країні 46 млн. споживачів із зростаючими ринками продуктів харчування і в перспективі Україна – один із провідних світових виробників с/г продукції [2, с. 77].

Станом на 1 липня 2009 року в АПК України було залучено 7944,3 млн. грн. інвестицій в основний капітал (14,7% від загального обсягу інвестицій в економіку – 54081,7 млн. грн.). З них 3181,8 млн. грн. – у сільське господарство.

Основними інвесторами в АПК України стали такі країни: Кіпр (317 млн. дол. США), Великобританія (133 млн. дол. США), Данія (56,8 млн. дол. США), Сполучені Штати Америки (51,5 млн. дол. США), Німеччина (41,1 млн. дол. США), Австрія (28,9 млн. дол. США), Франція (20,7 млн. дол. США), Російська Федерація (18,1 млн. дол. США) [5].

Незважаючи на складну ситуацію у зв'язку із світовою фінансовою кризою, інвестори прагнуть вкладати свої кошти в

господарський сектор України, і недарма, адже українська земля виграє за якістю і вимагає у 2-3 рази менше добрив і техніки на гектар, ніж європейський ґрунт. Тож для іноземних інвесторів АПК України – однозначно бізнес, завдяки якому можна отримати чималі дивіденди. В свою чергу, для українського сільського господарства капіталовкладення є єдиним порятунком у розбудові аграрного сектору, оскільки держава фактично усунулася від вирішення аграрних проблем.

Головна загроза для агросектора – слабка держпідтримка. Попри те, що уряд задекларував збільшення видатків на агросектор на 1,7 млрд. грн., реальних коштів виділять значно менше [6]. Невтішна ситуація склалася і з фінансуванням цілої низки програм АПК, оскільки очікується скорочення держпідтримки в аграрній галузі.

Експерти застерігають, що фінансування аграрного сектору у 2010 році погіршиться у порівнянні з минулим кризовим роком. Для відшкодування ПДВ експортерам закладається сума, майже удвічі менша від потреби. У результаті варто чекати обвалу закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку, що спровокує хвилю банкрутств серед аграрних підприємств та зuboжіння селян. Є й інший ризик: різко знизяться обсяги українського експорту, що потягне за собою втрату зовнішніх ринків, завоювати які було вкрай складно [7]. З вищенаведеного можемо констатувати, що в Україні недостатньо ефективно працює система державної підтримки агропромислового сектору України.

Агропромислове виробництво України спроможне задовольняти власні потреби у продовольстві, проте недосконалість державної політики протекціонізму гальмує процес розвитку агропромислового сектору країни. Скорочення експорту сільськогосподарської сировини і продуктів харчування, втрата Україною конкурентних позицій на традиційних зарубіжних ринках під тиском провідних світових виробників продовольства підбивають можливість здійснення ефективної зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового комплексу на міжнародній арені.

Агропромисловий комплекс України переживає не найкращі часи свого існування в умовах глобалізації економіки. З одного боку, Україна має потужний аграрний потенціал, всі необхідні умови як для збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, так і для розширення її експорту, а з іншого боку – немає належного контролю з боку державних органів у галузі народного господарства. Тож держава повинна підтримати вітчизняних товаровиробників у переломний для всіх момент трансформації економіки, а також зуміти скерувати свої зусилля у правильне русло з метою активізації функціонування ринкової

інфраструктури АПК. Державна підтримка аграрного сектору – запорука розквіту сильної та конкурентоспроможної країни. Ефективність проведення аграрної політики дасть можливість вивести Україну на якісно новий європейський рівень в економічних відносинах з розвинутими країнами. Удосконалення державної політики в сфері сільського господарства вирішить ряд невідкладних проблем: оновлення складових аграрного ресурсного потенціалу; вирішення проблем матеріально-технічного забезпечення агропромислового виробництва; завдання екологізації сільськогосподарського виробництва; питання відродження сільського господарства; сприяння інвестиційному клімату країни; розвиток міжрегіональної кооперації з сусідніми країнами; розширення торговельних відносин з країнами СOT тощо.

Список використаних джерел

1. Микитенко І.А. Аграрний сектор України за умов становлення нової соціально-економічної системи – глобалізму // Економіка АПК. – №2. – 2009. – С.29-35.
2. Мазур Н.А. Проблеми та перспективи інвестицій в АПК України // Економіка АПК. – №4. – 2009. – С.73-77.
3. Борейко І.П. Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки // Економіка АПК. – №12. – 2009. – С.74-79.
4. Газета «РІО» від 9 січня 2010 р. – С.16.
5. <http://www.minagro.kiev.ua>.
6. http://agroua.net/news/news_26688.html.
7. http://agroua.net/news/news_26616.html.